

Rapport 6152

VAN BEUKELAARWEG 1 **TE** BLESKENS GRAAF

I.S.J. Beckers & P. Valentijn

Van Beukelaarweg 1 te Bleskensgraaf, gemeente Molenlanden

Een bureauonderzoek

I.S.J. Beckers & P. Valentijn

Colofon

ADC Rapport 6152

Van Beukelaarweg 1 te Bleskensgraaf, gemeente Molenlanden
Een bureauonderzoek

Auteur: I.S.J. Beckers & P. Valentijn
In opdracht van: Van den Heuvel Ontwikkeling & Beheer BV

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 12 juni 2023

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status rapportage: concept
versie 1.0

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
B. Jansen

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Nijverheidsweg-Noord 114
3812 PN Amersfoort
Tel. 033-299 81 81
E-mail info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Bureauonderzoek	10
2.1 Doelstelling en vraagstelling	10
2.2 Methode	10
2.3 Resultaten	10
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	26
3 Aanbeveling	28
Literatuur	29
Geraadpleegde websites	30
Lijst van afbeeldingen en tabellen	31

Tabel 1. Overzicht van de verschillende perioden.

Archeologische perioden		Datering		Geologisch tijdperk	
Nieuwste tijd	C		1795	Laat-Subatlanticum	Holocene
	B		1650		
	A		1500		
	Late Middeleeuwen B		1250		
	Late Middeleeuwen A		1050		
	Ottoons		900		
	Karolingisch		725		
	Merovingisch laat		525		
	Merovingisch vroeg		450		
	Laat		270		
Romeinse tijd	Midden		70 na Chr.	Vroeg-Subatlanticum	Holocene
	Vroeg		15 voor Chr.		
	Laat		250		
IJzertijd	Midden		500	450 voor Chr.	Holocene
	Vroeg		800		
	Laat		1100		
Bronstijd	Midden		1800	3700	Subatlanticum
	Vroeg		2000		
	Laat		2850		
Neolithicum (Nieuwe-Steentijd)	Midden		4200	7300	Atlanticum
	Vroeg		4900/5300		
	Laat		6450		
Mesolithicum (Midden-Steentijd)	Midden		8640	8700	Boreaal
	Vroeg		9700		
	Laat		9700		
Prehistorie	Laat		12.500	114.000	Weichselien
	Jong B		16.000		
	Jong A		35.000		
	Midden		250.000		
	Oud		322.000		
			336.000		
			384.000		
			416.000		
			463.000		
Paleolithicum (Oude-Steentijd)	Midden		114.000	126.000	Eemien
			126.000		
			236.000		
			241.000		
			250.000		
			322.000		
			336.000		
			384.000		
			416.000		
			463.000		
Pleistocene			114.000	126.000	Eemien
			126.000		
			236.000		
			241.000		
			250.000		
			322.000		
			336.000		
			384.000		
			416.000		
			463.000		

Samenvatting

In opdracht van Van den Heuvel Ontwikkeling & Beheer BV heeft ADC ArcheoProjecten in juni 2023 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de kans op de aanwezigheid van archeologische waarden op de locatie Van Beukelaarweg 1 te Bleskensgraaf (afb. 1 en afb. 2).

De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen van een omgevingsvergunning in het kader van de legalisatie van een parkeerterrein.

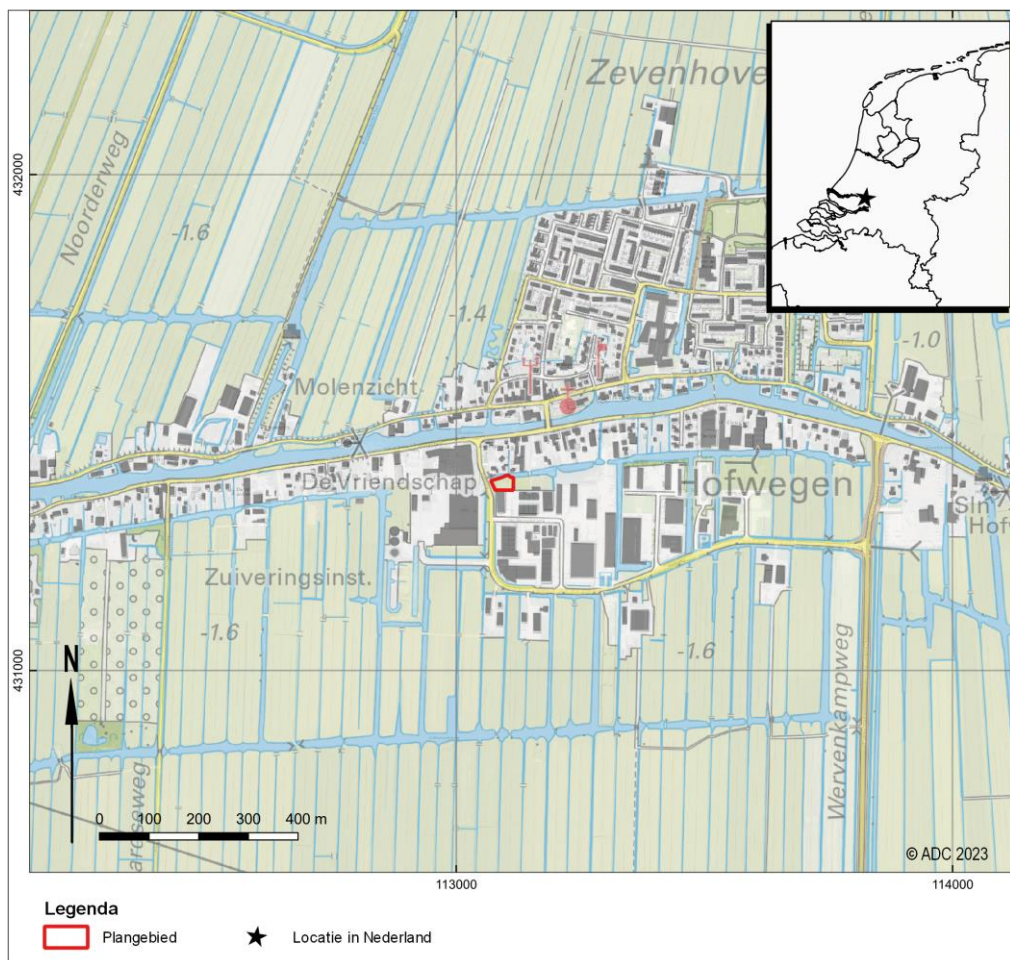
Op basis van het bureauonderzoek is een gespecificeerde verwachting opgesteld. Uit de digitale paleomeandergordelkaart en een direct ten noorden van het plangebied uitgevoerd booronderzoek kan opgemaakt worden dat het plangebied vermoedelijk buiten directe rivierenactiviteit heeft gelegen. De ondergrond zal waarschijnlijk bestaan uit een dik pakket komklei en/of veen. In de ondergrond van het plangebied worden daarom geen archeologische waarden verwacht.

Het plangebied is gelegen ten zuiden van de Achterwetering. Deze markeert de zuidgrens van de zone met lintbebouwing langs de Graafstroom en de Dorpsstraat uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Het plangebied is daarom vermoedelijk steeds in gebruik geweest als bouwland of weiland. Daarom worden in het gebied ook geen archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd verwacht.

ADC ArcheoProjecten concludeert dat in het plangebied geen archeologische waarden verwacht worden en dat daarom bij de aanleg van de parkeerplaats geen verstoring van archeologische waarden heeft plaatsgevonden. Temeer omdat bij de aanleg van de parkeerplaats geen graafwerkzaamheden hebben plaatsgevonden. Het plangebied kan vrijgegeven worden voor toekomstige bodemingrepen. Het is altijd mogelijk dat tijdens toekomstige grondwerkzaamheden onverwacht archeologische vondsten aan het licht komen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van de grondwerkzaamheden te wijzen op de plicht deze zogenoemde toevalsvondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 en 5.11 van de Erfgoedwet. De melding dient behalve bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) tevens plaats te vinden bij de gemeente Molenlanden.

Deze melding dient behalve bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) tevens plaats te vinden bij de gemeente Molenlanden, de heer R.A.R.M. van Oosterbos (e-mail: r.vanoosterbos@jouwgemeente.nl), en haar adviseur, de heer E.E.A. van der Kuijl (e-mail: info@hamaland-advies.nl).

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Afb. 1. Locatie van het plangebied.

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Van den Heuvel Ontwikkeling & Beheer BV heeft ADC ArcheoProjecten in juni 2023 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de kans op de aanwezigheid van archeologische waarden op de locatie Van Beukelaarweg 1 te Bleskensgraaf (afb. 1 en afb. 2).

Afb. 2. Detailkaart van het plangebied.

De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen aanvraag van een omgevingsvergunning in het kader van de legalisatie van een parkeerplaats.

Sinds 1 juli 2016 is de Erfgoedwet in werking getreden en is de Monumentenwet 1988 komen te vervallen. De bepalingen van een deel van de Monumentenwet zijn opgenomen in de Erfgoedwet. Het deel dat betrekking heeft op de besluitvorming in de fysieke leefomgeving gaat over naar de toekomstige Omgevingswet. Vooruitlopend op de datum van ingang van de Omgevingswet zijn deze artikelen te vinden in het Overgangsrecht in de Erfgoedwet, waar ze ongewijzigd van toepassing blijven zolang de Omgevingswet nog niet van kracht is.

Op grond van de Erfgoedwet moeten archeologische (verwachtings)waarden gewaarborgd zijn in het bestemmingsplan. In het vigerende bestemmingsplan Dorpskernen, dat op 13 februari 2012 door de voormalige gemeente Graafstroom is vastgesteld, heeft het plangebied de dubbelstemming Waarde Archeologie 4.¹ Volgens de hierin opgenomen bestemmingsregels is archeologisch

¹ <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/>

onderzoek verplicht bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 250 m² en dieper dan 30 cm onder het maaiveld.

Omdat de voorgenomen plannen deze vrijstellingsgrenzen overschrijden, dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1). Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Molenlanden heeft voor zover bekend geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek binnen het plangebied, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Voor dit onderzoek zijn daarom enkel de protocollen van de vigerende KNA gevolgd.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

opdrachtgever:	Van den Heuvel Ontwikkeling & Beheer BV contactpersoon: de heer T. Versluis adres: Lekdijk 44 plaats: 2967 GB Langerak tel: 06-83704198 e-mail: trevor@vandenheuvelbv.eu handelend namens: Lowpad BV adres: van Beukelaarweg 1 plaats: Bleskensgraaf tel: 0184-691107
Fase AMZ-cyclus:	Een bureauonderzoek
aanleiding:	aanvraag omgevingsvergunning, legalisatie parkeerplaats
locatie:	Van Beukelaarweg 1
plaats:	Bleskensgraaf
gemeente:	Molenlanden
provincie:	Zuid-Holland
kadastrale gegevens:	kadastrale gemeente Bleskensgraaf, sectie E, perceel 787
kaartblad:	38D
oppervlakte plangebied:	ongeveer 1060 m ²
coördinaten:	113.070 / 431.382 (NW) 113.115 / 431.389 (NO) 113.079 / 431.364 (ZW) 113.115 / 431.364 (ZO)
bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Molenlanden de heer R.A.R.M. van Oosterbos Postbus 5 2970 AA Bleskensgraaf tel: 088 – 751 50 00 e-mail: info@molenlanden.nl
deskundige namens de bevoegde overheid met contactgegevens:	de heer E.E.A. van der Kuijl Hamaland Advies Ambachtsweg 9 7021 BT Zelhem tel.: 06-518 739 99 e-mail: info@hamaland-advies.nl
goedkeuring rapport door bevoegde overheid:	nog niet bekend
Archis-zaaknummer:	5437906100
ADC-projectcode:	001193
auteur:	I.S.J. Beckers & P. ValentijnI.S.J. Beckers & P. Valentijn
Projectmedewerkers:	niet van toepassing
autorisatie:	B. Jansen
periode van uitvoering:	juni 2023
beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van bestaande bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

2.2 Methode

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Tijdens het bureauonderzoek worden diverse bronnen geraadpleegd, wat leidt tot het opstellen van een gespecificeerde verwachting. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als de conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of archeologische waarden in het plangebied worden verwacht. Als dit het geval is, zal zo mogelijk de aard, de omvang, de diepteligging en de datering van deze waarden worden beschreven. Indien relevant zal de omvang worden weergegeven op een kaart.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied is gelegen in de dorpskern van Bleskensgraaf. Het ligt op het bedrijfsp perceel van de Van Beukelaarweg 1 en het betreft het nieuwe parkeerterrein in het noorden van het bedrijfsp perceel. Dit wordt aan de noordzijde begrensd door de Achterwetering. Het ligt ten oosten van de Melkweg. Ten oosten van het parkeerterrein is een perceel grasland aanwezig. Het plangebied heeft een oppervlakte van ongeveer 1060 m².

Om een nijpend parkeerprobleem op te lossen van het gevestigde bedrijf is in het noorden van het perceel een parkeerterrein aangelegd (afb. 3). Dit is verhard met een laag split op een 20 cm laag menggranulaat. Aan de noordzijde is een walletje met beplanting aangebracht om het parkeerterrein aan het zicht te ontnemen. Het parkeerterrein had een uitgang aan de Melkweg, maar na ambtelijke bezwaren op het plan vanwege de verkeersveiligheid op de Melkweg heeft Lowpad deze uitrit verwijderd (afb. 3).

In het plangebied zijn geen verdere bodemingrepen voorzien. De verhardingslaag en het walletje is opgebracht op het oude maaiveld en daarom hebben tijdens de aanleg van het parkeerterrein geen graafwerkzaamheden plaatsgevonden (afb. 4).

Op basis van de opgevraagde gegevens met betrekking tot de milieuhygiënische situatie in het plangebied kan worden geconcludeerd dat in het gebied geen milieuhygiënisch onderzoek nodig is en dat daarom een dergelijk onderzoek nog niet uitgevoerd is.

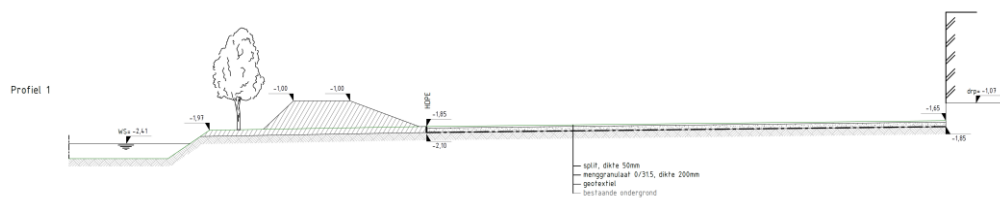
Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 250 m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende

informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

Afb. 3. Foto vanuit de Melkweg uit maart 2019 (boven) en juni 2012 (onder). De inrit naar de Melkweg is recent verwijderd. (Bron: google streetview)

Afb. 4. Profiel van de nieuwe situatie

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Tabel 2. Aardwetenschappelijke informatie in het plangebied

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000²	Volgens de legenda Hollandveen op een afwisseling van kom- en oeverafzettingen van de Afzettingen van Gorkum met Hollandveen (kaartcode: rG2). In de huidige terminologie ³ worden de Afzettingen van Gorkum gerekend tot de Formatie van Echteld.
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 (landsdekkende, digitale versie, afb. 6)⁴	Gekarteerd als bebouwd, maar waarschijnlijk ontgonnen veenvlakte (kaartcode: 8M81)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 (landsdekkende, digitale versie, afb. 8)⁵	Koopveengronden op bosveen (of eutroof broekveen, kaartcode: hVb).
Paleogeografische kaart van de Rijn-Maas delta, afb. 5⁶	Het plangebied ligt op 200 m ten zuiden van de Schoonrewoerdse stroomgordel (actief tussen 3.300 en 2200 voor Christus (cal.)) de top van het beddingzand ligt tussen 1,8 onder het NAP en 0,8 m boven het NAP) en op 350 m ten noorden van de Vuilendamse stroomgordel (actief tussen ca. 6200 en 5250 voor Christus (cal.) en hoogte van het beddingzand op 7,2 tot 6,3 m –NAP).
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN4, afb. 7)⁷	1,8 m onder het NAP

De diepe ondergrond van het onderzoeksgebied wordt gevormd door pleistocene rivierafzettingen. Deze bestaan uit vlechtende rivieren van de Formatie van Kreftenheye en rivierduinen van het Laagpakket van Delwijnen (Formatie van Bortel). Aan het einde van de laatste ijstijd, het Laat-Glaciaal, vormden zich in het gebied van de huidige Alblasterwaard rivierduinen aan de randen van riviervlaktes. In het onderzoeksgebied ontbreken echter aanwijzingen voor de aanwezigheid van rivierduinen. Op basis van het model van het Dinoloket wordt dit niveau op 12 m onder het NAP verwacht, ongeveer 10 m onder het maaiveld.⁸

Onder invloed van een stijgende zeespiegel na de laatste ijstijd steeg ook het grondwater in de kustzone en startte een periode van veengroei (Basisveen). In grote delen van West-Nederland kwam een dik pakket veen tot ontwikkeling. In het Holoceen (vanaf 11.700 jaar voor heden) waren verschillende meanderende en anastomoserende riviersystemen actief. Perioden van sterke rivieractiviteit werden afgewisseld door perioden van veengroei, waarbij grote veenmoerassen ontstonden. In en langs de rivierlopen werd zandig materiaal afgezet en ontstonden oeverwallen. Op grotere afstand van de rivier werden kleien en sterk organische lagen gevormd in moerassige komgebieden. Door de hogere ligging in het landschap waren de oever- en beddingafzettingen na droogvallen van de rivier in het verleden aantrekkelijk voor bewoning. De rivierafzettingen behoren tot de Formatie van Echteld en het veenpakket wordt gerekend tot het Hollandveen Laagpakket, onderdeel van de Formatie van Nieuwkoop.

² Kok 1982.

³ TNO 2023.

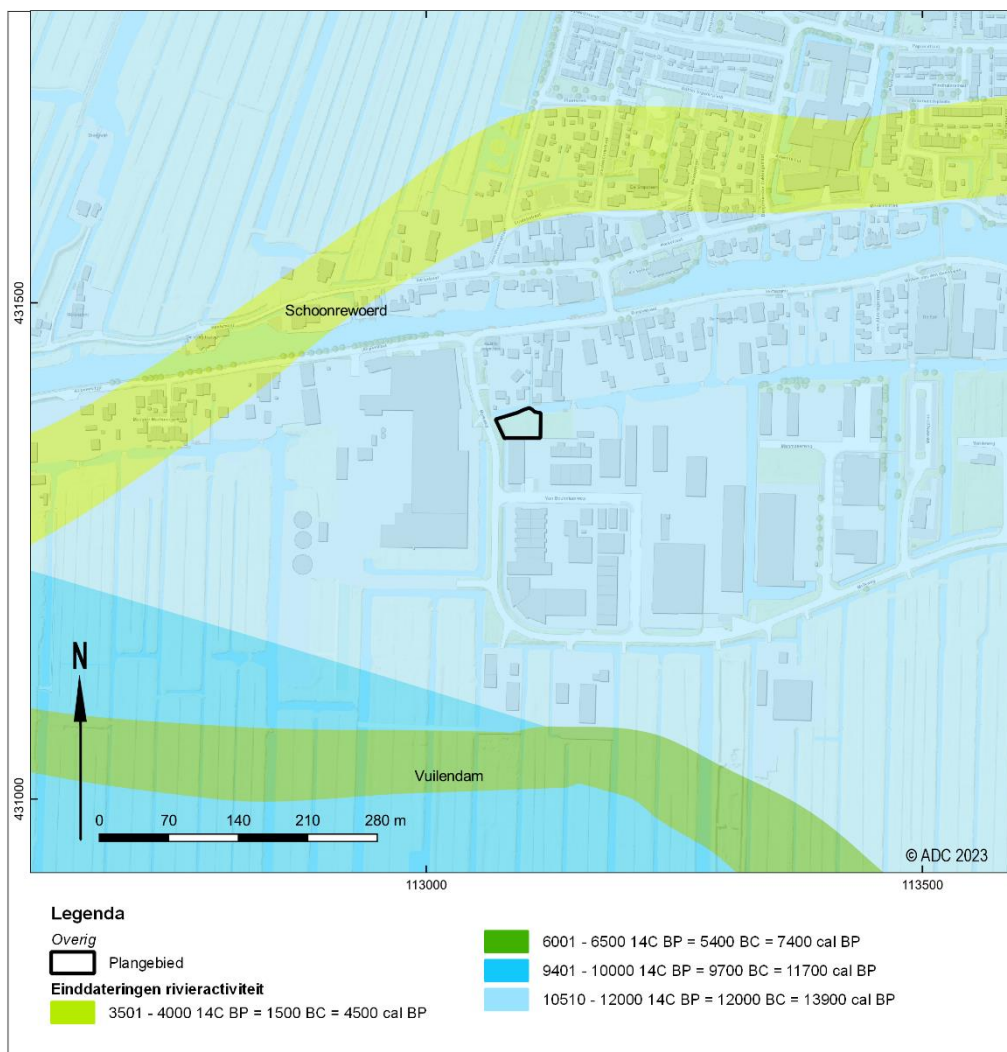
⁴ Maas et al. 2019.

⁵ Alterra 2014.

⁶ Cohen et al. 2012.

⁷ ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer.

⁸ <http://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>, boring B38D0182.

Afb. 5. Het plangebied op de Paleogeografische kaart van de Rijn-Maas delta (Cohen et al. 2012)

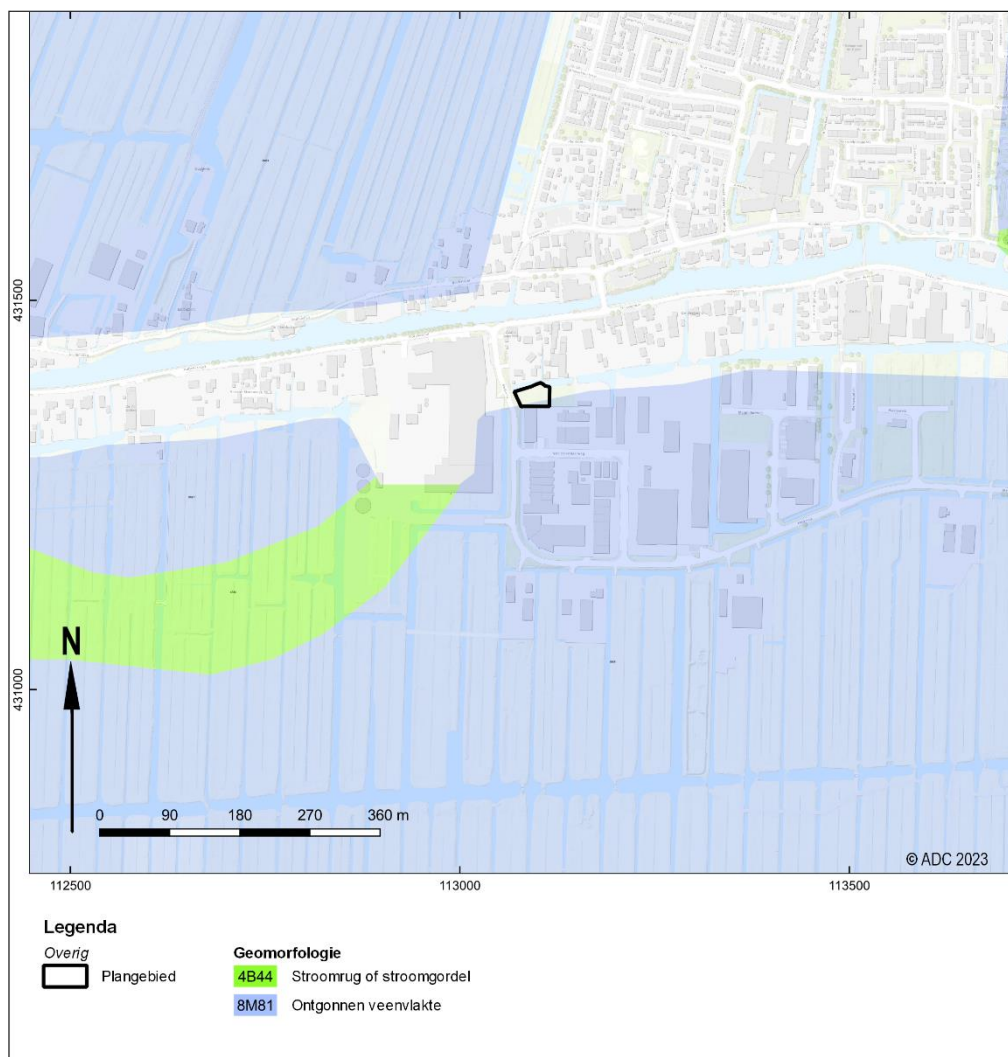
Volgens de digitale paleomeandergordelkaart ligt het plangebied op 350 m ten noorden van de Vuilendamse stroomgordel (afb. 5). De Vuilendamse stroomgordel was actief in de periode tussen ca. 6.200 en 5.250 v. Chr. (cal.) en was waarschijnlijk een anastomoserend riviersysteem. Een anastomoserend riviersysteem bestaat uit een stabiel patroon van meerdere, onderling verbonden riviergeulen, die worden gekenmerkt door een hoge sedimentatiesnelheid en een lage kronkelfactor. Deze geulen overstromden regelmatig, waarbij in het tussengelegen gebied oeverafzettingen zijn afgezet (siltige en zandige klei). Verder van de rivier af werden komafzettingen afgezet, zwak tot matig siltige klei. In de gebieden zonder rivieractiviteit kon veen gevormd worden. Het beddingzand van de Vuilendamse stroomgordel bevindt zich op ca. 7,2 tot 6,3 m –NAP.⁹

Vanaf ongeveer 3.200 v. Chr. werd de Schoonrewoerdse stroomgordel op ongeveer 330 m ten noordoosten van het plangebied actief. Deze rivier had een meanderende patroon. Een meanderend systeem bestaat uit één grote hoofdgeul die zich door verschillen in stroomsnelheid tussen de binnen- en buitenbochten zijdelings verplaatst. Langs de rivier ontstaan relatief hoge oeverwallen. Aan weerszijden van de oeverwallen werden tijdens overstromingen komafzettingen afgezet. Als gevolg van avulsies ontstonden nieuwe lopen, waarbij de oude loop langzaam dichtslibde. Door verschillen in klink tussen de oever- en beddingafzettingen en het omringende veen kwamen de voormalige rivierlopen relatief hoog in het landschap te liggen. De zogenoemde

⁹ Cohen et al. 2012.

stroomruggen vormden dan ook aantrekkelijke locaties voor bewoning. Op de Schoonrewoerse stroomgordel zijn al een aantal archeologische vindplaatsen uit de periode van het Neolithicum tot en met de IJzertijd aangetroffen.¹⁰

Afb. 6. De geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 (Maas et al. 2019)

Na de sedimentatie van de Schoonrewoerdse stroomgordel heersten in de Alblasserwaard zeer gunstige omstandigheden voor het ontstaan van veen en is dan ook een dik veenpakket gevormd. Dit veen wordt gerekend tot het Hollandveen Laagpakket (Formatie van Nieuwkoop).¹¹ Volgens de Geologische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000, ligt het plangebied in een zone waar oorspronkelijk het Hollandveen aan de oppervlakte lag. Op de geomorfologische kaart van Nederland ligt het plangebied in bebouwd en daarom niet gekarteerd gebied (afb. 6). Direct ten zuiden van het plangebied is een ontgonnen veenvlakte gekarteerd. Waarschijnlijk maakt het plangebied ook deel uit van een ontgonnen veenvlakte.¹²

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ligt het maaiveldniveau op 1,8 m -NAP (afb. 7).¹³ Dat is gelijk aan het agrarische gebied rondom Bleskensgraaf en het is daarom waarschijnlijk ook de maaiveldhoogte geweest voor de bouw van het bedrijfspand. Door de aanleg van de

¹⁰ Cohen et al. 2012.

¹¹ de Mulder et al. 2003.

¹² Maas et al. 2019.

¹³ ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer.

parkeerplaats is de maaiveldhoogte nu 1,6 m onder het NAP op de parkeerplaats en rond 1,1 m onder het NAP op het walletje.

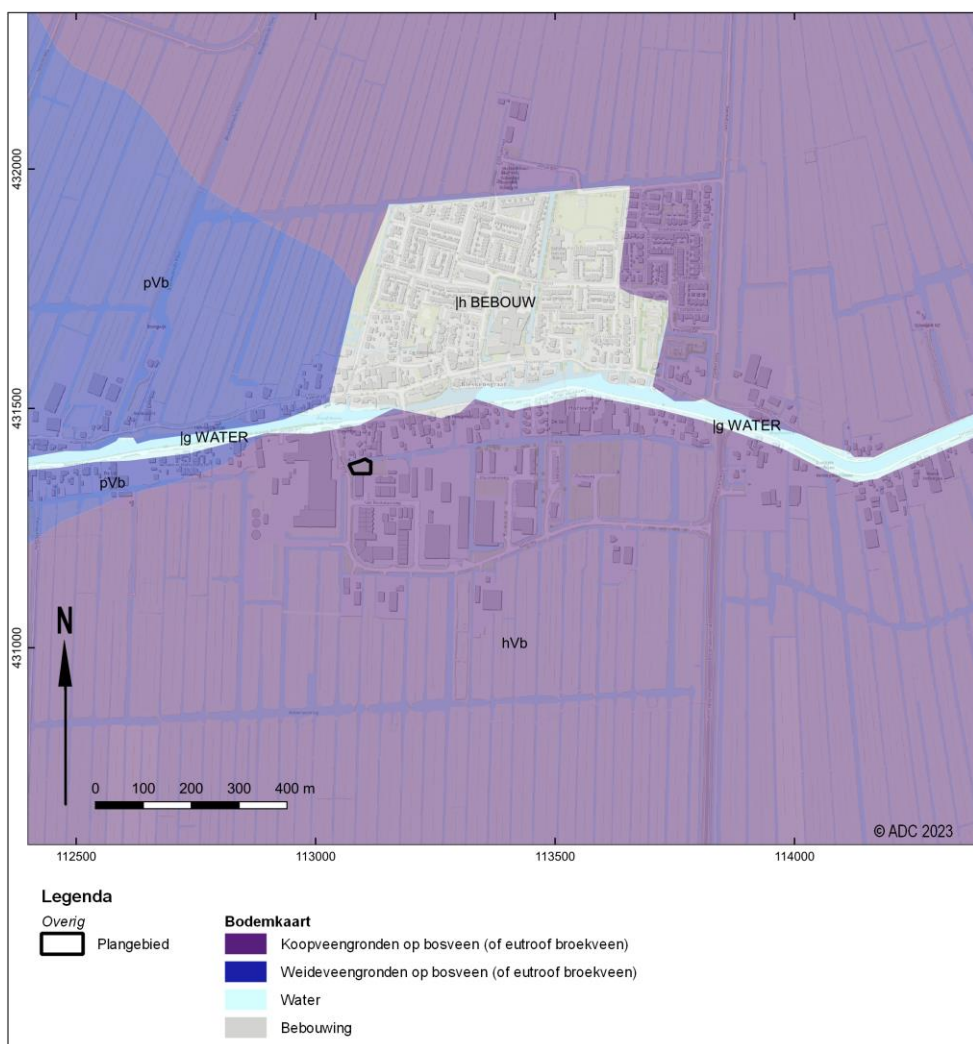

Afb. 7. Het plangebied op de kaart van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3)

Op de digitale Bodemkaart van Nederland is het plangebied gekarteerd in een zone met koopveengronden, ontwikkeld in bosveen of eutroof broekveen.¹⁴ Koopveengronden worden gekenmerkt door een kleiige bovenlaag van 20 tot 35 cm dik die door baggeren of bemesten is ontstaan. De bovenlaag is meestal opgebouwd uit venige klei. Onder dit niveau komt vaak een zware kleilaag voor. Dit rust op mineraalarm veen.¹⁵

¹⁴ Alterra 2014.

¹⁵ Markus 1984.

Afb. 8. Het plangebied op de bodemkaart van Nederland (Alterra 2014)

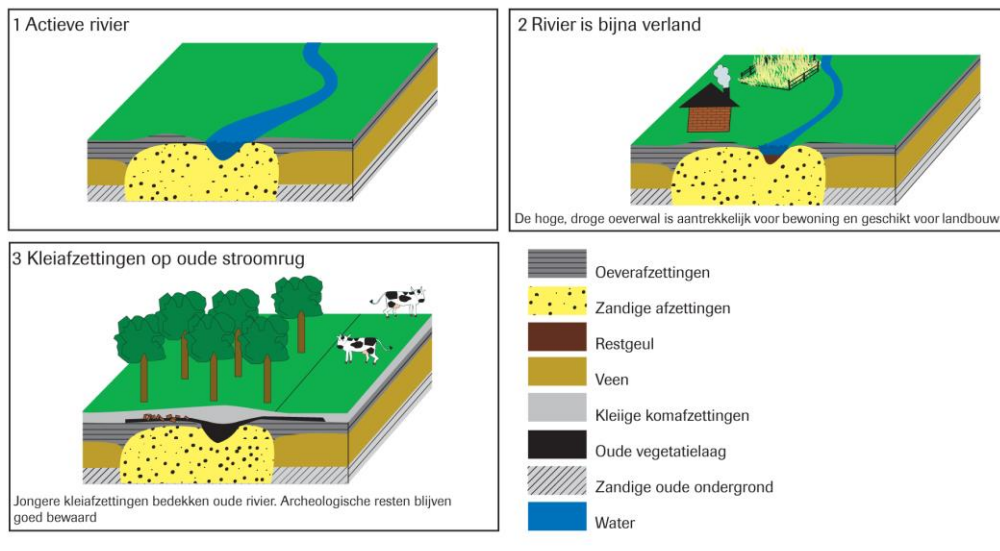

Ontwikkeling van het Nederlandse rivierengebied

De ondergrond in het centrale deel van het Nederlandse rivierengebied bestaat uit afzettingen van de Rijn en Maas. Het rivierenlandschap zoals wij dat kennen ziet er heel anders uit dan het landschap vóór de bedijking, toen de rivieren zelf hun weg door het landschap zochten. In dit gebied hadden de rivieren een meanderend patroon. Dit betekent dat de rivier één rivierbedding heeft, die meer of minder kronkelt. De rivierbochten verschoven in de loop van de tijd langzaam naar buiten en stroomafwaarts. Hierdoor ontstond een brede strook waarin de rivier ooit stroomde: de meandergordel. In een meandergordel bevindt zich altijd op enige diepte zand in de ondergrond, het zand dat door de rivier werd getransporteerd.

Daarnaast overstromden de rivieren regelmatig, waarbij veel sediment werd afgezet in een strook direct langs de rivier. Hier vormden zich oeverwallen, die samen met de meandergordel 'stroomgordel' wordt genoemd. Het achterliggende laaggelegen gebied, de kommen, kwamen bij overstromingen ook blank te staan. Hier werd fijner sediment, zware klei, afgezet.

Verder vormde de rivier soms plotseling een nieuwe loop. De afgesloten of verlaten rivierarm werd opgevuld. Als gevolg van deze zogenaamde stroomgordelverleggingen zijn in de loop van het Holoceen (ca. 10.000 jaar geleden tot heden) verschillende nieuwe rivierarmen in het rivierengebied gevormd en weer afgesloten. De buiten gebruik geraakte stroomgordels vormden zandige stroomruggen in het landschap, die aantrekkelijk waren voor bewoning en landbouw. Ze lagen relatief hoog en dus droog, waren vruchtbaar en goed te bewerken. De relatief laaggelegen komgebieden waren vooral geschikt als wei- en hooiland.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Op de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de voormalige gemeente Graafstroom ligt het plangebied in een zone met een hoge archeologische verwachtingswaarde aan of nabij het oppervlak (afb. 9). Archeologisch onderzoek is verplicht bij bodemingrepen met een oppervlakte van meer dan 250 m² en 30 cm onder het maaiveld.¹⁶ Dit is vanwege de nabijheid tot een ondiep liggende stroomgordel (de Alblas) op de eerste generatie paleomeandergordelkaarten.¹⁷ Op de nieuwe paleomeandergordelkaart (afb. 3) liggen de dichtstbijzijnde stroomgordels op 200 m ten noorden van het plangebied en 350 m ten zuiden van het plangebied en lijkt het plangebied buiten de directe rivierenactiviteit te hebben gelegen.¹⁸

Op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) staan in het onderzoeksgebied geen terreinen geregistreerd van zeer hoge archeologische waarde (afb. 10). In het plangebied of de zone daar direct rondom zijn geen rijksmonumenten aanwezig. Op de Indicatieve Kaart van Militair Erfgoed (IKME) staan geen militaire erfgoedwaarden in de omgeving van het plangebied gekarteerd.¹⁹ In het Archeologisch Informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Archis3.1, staan

¹⁶ Boshoven et al. 2009.

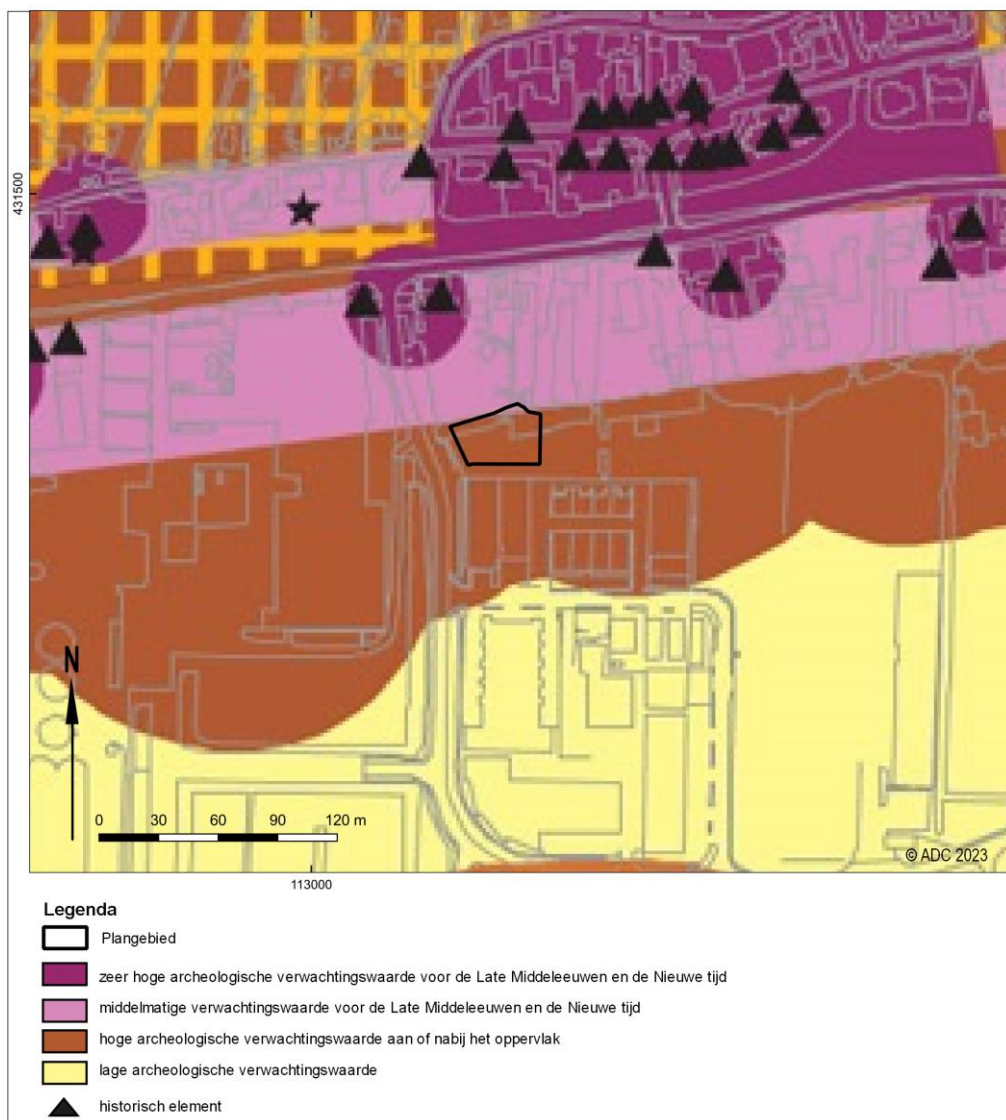
¹⁷ Berendsen and Stouthamer 2001.

¹⁸ Cohen et al. 2012.

¹⁹ <http://www.ikme.nl>

binnen het onderzoeksgebied vondstlocaties en enkele archeologische onderzoeken geregistreerd (tabel 3 en tabel 4).

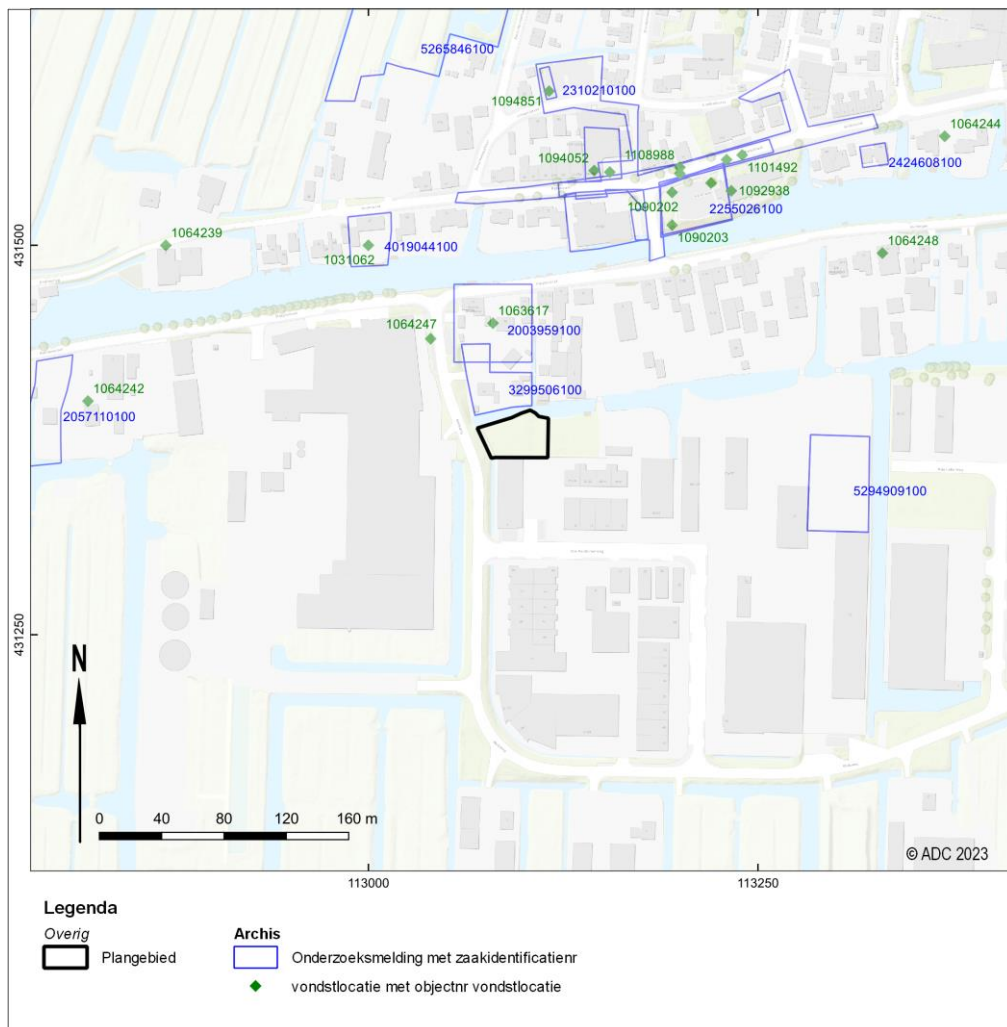
Afb. 9. Het plangebied op de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de voormalige gemeente Graafstroom (Boshoven et al. 2009).

Op basis van het in het onderzoeksgebied uitgevoerde archeologische onderzoek is de ontwikkeling van het dorp Bleskensgraaf goed in beeld gekomen. Het oudste niveau betreft de top van de Schoonrewoerdse stroomgordel op ongeveer 2,5 a 3 m onder het maaiveld. Op dit niveau werden veel houtskoolfragmenten gevonden en daarom werd vermoed dat het gebied in het Laat-Neolithicum bewoond is geweest. Op dit niveau is vooralsnog geen archeologisch sporenniveau aangetroffen.

Op het Hollandveen werden cultuurlagen uit de Late Middeleeuwen aangetroffen. De oudste sporen dateren uit de 11^e eeuw na Christus. Vervolgens werden op de locatie van de boerderijerven en het dorps hart ophogingspakketten aangebracht en op deze pakketten vonden telkens weer nieuwe bouwfasen plaats. De houten huizen werden in de 16^e eeuw grotendeels versteend. In deze periode werd ook een kerkhofmuur aangelegd rondom de kerk. De bewoningsresten uit de Nieuwe tijd zijn ook goed in de diverse onderzoeken in beeld gekomen, zo werden onder andere tijdens een archeologische begeleiding resten van een smederij uit de Nieuwe tijd aangetroffen.

In tegenstelling tot het vondstrijke centrum van Bleskensgraaf, heeft het dichtstbijzijnde onderzoek, uitgevoerd direct ten noorden van het plangebied, geen potentiële archeologische niveaus opgeleverd. De ondergrond bestaat uit mineraalarm veen en dit werd niet afgedekt door ophogingspakketten uit de Late Middeleeuwen en/of Nieuwe tijd.²⁰

Afb. 10. Het plangebied op de AMK met onderzoeksmeldingen en vondstlocaties uit Archis3.1 (RCE 2022).

Tabel 3. Archeologische vondstlocaties in het onderzoeksgebied

Archis 3.1 zaakidentificatie	Archis3.1 vondstlocatie	Omschrijving	Datering ²¹
2836501100	1031062	Aardewerkfragmenten uit de 12 ^e tot en met de 15 ^e eeuw, gevonden tijdens graafwerkzaamheden 'ergens in de dorpskern van Bleskensgraaf'.	LME
2902176100	1064247	Huisterp, op basis van een kartering uit 1981	LME
2248190100	1090202	Boring met mogelijke funderingsresten uit de Nieuwe tijd (zie zaak 2248190100)	NT
2248190100	1090203	Ophogingspakket op het Hollandveen met baksteenfragmenten en op elkaar gestapelde elzentakken, aangetroffen in een boring (zie zaak 2248190100)	LME-NT

²⁰ Stiekema 2015.

²¹ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

Archis 3.1 zaakidentificatie	Archis3.1 vondstlocatie	Omschrijving	Datering ²¹
2248190100	1090204	Ophogingspakket met archeologische indicatoren uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Op een dieper niveau houtskoolfragmenten in de top van de oeverafzettingen van de Schoonrewoerdse stroomgordel	BRONS-IJT, LME-NT
2255026100	1092938	Funderingsrestanten en resten van tonputten uit de 17 ^e en 18 ^e eeuw. Gevonden tijdens een archeologische begeleiding in rioleringsleuven en boomplantgaten.	NT
3078619100	1108988	Aardewerkfragmenten en ander bewoningsafval uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd, gevonden tijdens een opgraving op het Kerkplein.	LME-NT

Tabel 4. Archeologische onderzoeken uitgevoerd in het onderzoeksgebied

Archis 3 zaakidentificatie	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
2003459100	Proefsleuvenonderzoek	Bij de twee gegraven putten zijn sporen gevonden van de 17 ^e eeuwse bakstenen boerderij en zijn twee houten voorgangers. De oudste boerderij dateert uit de 11 ^e eeuw. In de 13 ^e eeuw wordt de boerderij verbreed en de locatie opgehoogd met klei. In de 16 ^e eeuw wordt de woonheuvel en de boerderij meer naar het noorden uitgebreid; het voorhuis wordt hierbij van bakstenen opgetrokken. In de 17 ^e eeuw werd de in 1986 gesloopt boerderij gebouwd (vondstlocatie 1063617).	Locatie handhaven als archeologisch terrein.
2248190100	Bureau- en booronderzoek	Op het Kerkplein werden vanwege de ligging centraal in de Dorpskern van Bleskensgraaf archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd verwacht. Deze zijn tijdens het booronderzoek ook aangetroffen (zie vondstlocaties 1090202, 1090203 en 1090204). Het bodemprofiel bestaat uit een ophogingspakket van 2,5 m dik met archeologische indicatoren uit de Nieuwe tijd, op Hollandveen op oeverafzettingen van de Schoonrewoerdse stroomgordel. Op het laatste niveau is een houtskoolfragment gevonden. ²²	Archeologische begeleiding bij de aanleg van riolering.
2264236100	Bureauonderzoek	In het dorpshart van Bleskensgraaf kunnen op meerdere niveaus archeologische waarden worden verwacht; in de ondergrond op rivierduinafzettingen en op de stroomgordelafzettingen van de Schoonrewoerdse stroomgordel uit de prehistorie en direct onder het maaiveld in een ophogingspakket uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd. ²³	Archeologische begeleiding bij ondergrondse werkzaamheden.
2310210100	Archeologische begeleiding	Tijdens de archeologische begeleiding op de Lindenstraat werd een perceleringssloot	Alle vergraven delen van het gebied zijn onderzocht.

²² Ras 2010.

²³ Ras 2011.

Archis 3 zaakidentificatie	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
		gevonden met bewoningsafval uit de 19 ^e en 20 ^e eeuw (vondstlocatie 1094851)	
2310219100	Archeologische begeleiding	Tijdens de archeologische begeleiding zijn een tweetal archeologische vindplaatsen gedocumenteerd; een huisplattegrond uit de 17 ^e eeuw met bewoningsafval (vondstlocatie 1094520) en de resten van een smederij uit de Nieuwe tijd met een naastgelegen aanzet van de kerkterp. In deze zone werd de top van het Middeleeuwse ophogingspakket bereikt (vondstlocatie 1094053).	Alle vergraven delen van het gebied zijn onderzocht.
2320506100	Bureauonderzoek	De locatie van het voormalige gemeentehuis van Graafstroom ligt midden in de dorpskern van Bleskensgraaf. Hier kunnen op ongeveer 3 m onder het maaiveld archeologische waarden gerelateerd aan de Schoonrewoerdse stroomgordel uit het Neolithicum tot en met de IJzertijd verwacht worden. Direct onder het maaiveld wordt een archeologisch niveau uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd verwacht, al zal dat niveau door diverse recente graafwerkzaamheden al aangetast zijn. ²⁴	Archeologische begeleiding bij ondergrondse sloopwerkzaamheden.
2358075100	Archeologische begeleiding	De aanleg van riolering in het dorpshart van Bleskensgraaf is uitgevoerd onder archeologische begeleiding. Bij de kerk werd een bijzonder hoog gelegen niveau van de Schoonrewoerdse stroomgordel aangetroffen. Dit niveau was houtskoolrijk en het houtskool is gedateerd op 2500 voor Christus (vondstlocatie 1096707). Boven het Hollandveen werd een cultuurlaag gevonden met aardewerkfragmenten uit de 12 ^e en 13 ^e eeuw (vondstlocatie 1101492). Bij de kerk werd een 15 ^e eeuwse kerkhofmuur gevonden die vrijwel over de hele lengte blootgelegd kon worden. Binnen het kerkhof werden 72 graven uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd gevonden. Bij de oudste graven waren nog grafkisten aanwezig (vondstlocatie 1101493)..	Alle vergraven delen van het gebied zijn onderzocht.
3299499100 en 3299506100	Bureau- en booronderzoek	Het plangebied aan de Melkweg had op basis van het bureauonderzoek een middelhoge verwachting voor archeologische waarden uit het Neolithicum tot en met de IJzertijd vanwege de nabijheid tot de Schoonrewoerdse stroomgordel en een middelhoge archeologische verwachtingswaarde vanweg de ligging achter een historisch boerenerf. Bij het booronderzoek zijn echter geen oeverafzettingen noch ophogingslagen	Vrijgave.

²⁴ Ras and Bosch, van den 2013.

Archis 3 zaakidentificatie	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
		aangetroffen en daarom worden er geen archeologische waarden verwacht. ²⁵	
4019044100	Bureau- en booronderzoek	Op het onderzoek op de Kerkstraat 22 blijkt dat het niveau van de Schoonrewoerdse stroomgordel op 340 cm onder het maaiveld ligt. Dit geldt als een potentieel archeologisch niveau uit het Neolithicum tot en met de IJzertijd. Bij het onderzoek is ook een bewoningsdek uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd aangetoond. ²⁶	Archeologische begeleiding bij het uitgraven van een kelder.
5294900100 en 5294909100	Bureau- en booronderzoek	Uit de eerste bevindingen blijkt dat een meter dik puinpakket aanwezig is. Daarom kon niet tot in het potentiële archeologische niveau geboord worden.	Vrijgave tot één meter onder het maaiveld.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

Tabel 5. Overzicht van de historische situatie

Bron	Jaartal	Historische situatie
Kadastrale minuut ²⁷	1813-1832	Bouwland, deels watervoerend
Topografische kaart ²⁸	1847	Bouwland, deels watervoerend
Bonnekaart ²⁹	1878, 1894, 1899, 1927 en 1930	weiland
Topografische kaart ³⁰	1936, 1952, 1959 en 1969	weiland
Topografische kaart	1981, 1989 en 1995	Schuur in het westen van het plangebied, weiland
Topografische kaart	2005	Melkweg aangelegd

Het veengebied rondom Bleskensgraaf werd in het begin van de Late Middeleeuwen grootschalig ontgonnen. Het riviertje de Alblas werd in oostelijke richting verlengd als Graafstroom en dit heeft als ontginningsbasis gediend. De oudste sporen van ontginningsboerderijen dateren uit de 11^e eeuw. Bleskensgraaf is genoemd naar de eerste landheer, Willem van Blasekijn. Langs de Graafstroom ontstond een lintdorp met een kleine kern rond de dorpskerk.³¹ Gaandeweg werd het steeds moeilijker om het ontgonnen land en de boerderijlocaties droog te houden. Eerst ging men over tot het ophogen van de woonlocaties. Op de overgang van de Late Middeleeuwen naar de Nieuwe tijd kwamen windmolens beschikbaar en toen was het mogelijk het boerderijlint enigszins droog te houden door het aanleggen van een Achterwetering. Deze markeert de achterkant van het bewoningslint. Omdat het plangebied net ten zuiden van de Achterwetering ligt, zal de locatie vermoedelijk steeds in gebruik zijn geweest als bouw- en weiland.

Dit zien we duidelijk op de kadastrale minuutkaart uit het begin van de 19^e eeuw. De percelen net ten zuiden van de Achterwetering hadden een slechte waterhuishouding en waren deels watervoerend. Op de Bonnekaarten uit de 19^e en 20^e eeuw en de topografische kaarten van 1936

²⁵ Stiekema 2015.

²⁶ Zee, van der 2017.

²⁷ Beeldbank.cultureelerfgoed.nl

²⁸ Relevante verwijzing toevoegen

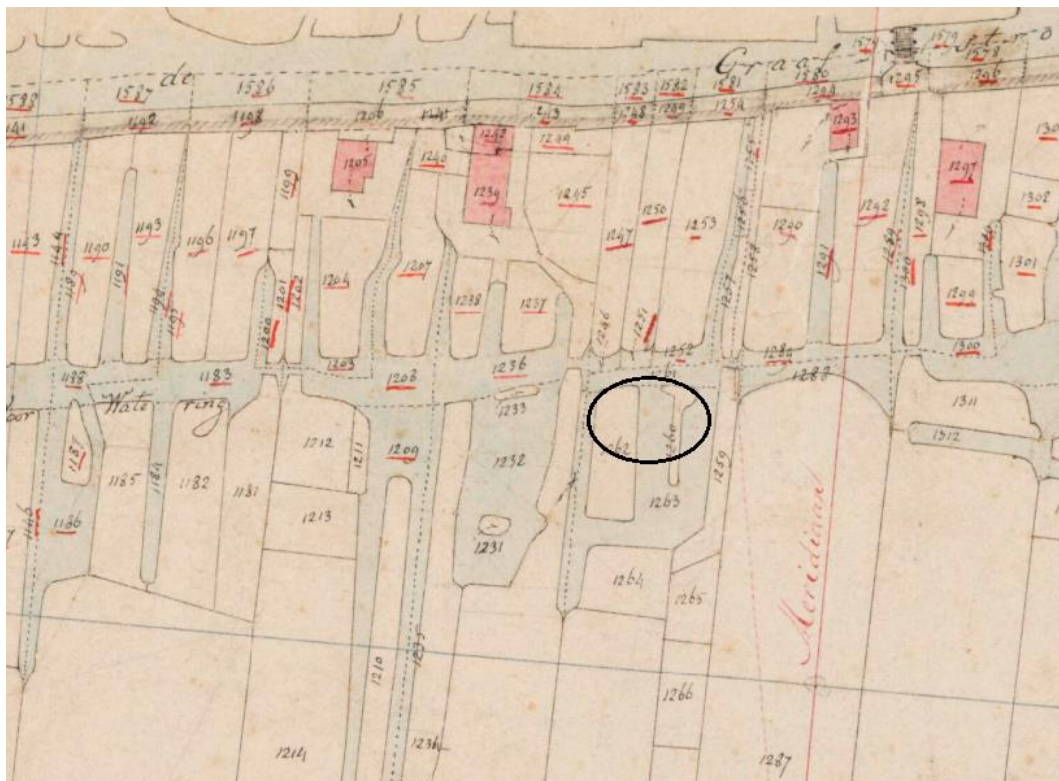
²⁹ Topotijdreis.nl

³⁰ Topotijdreis.nl

³¹ Ras 2011.

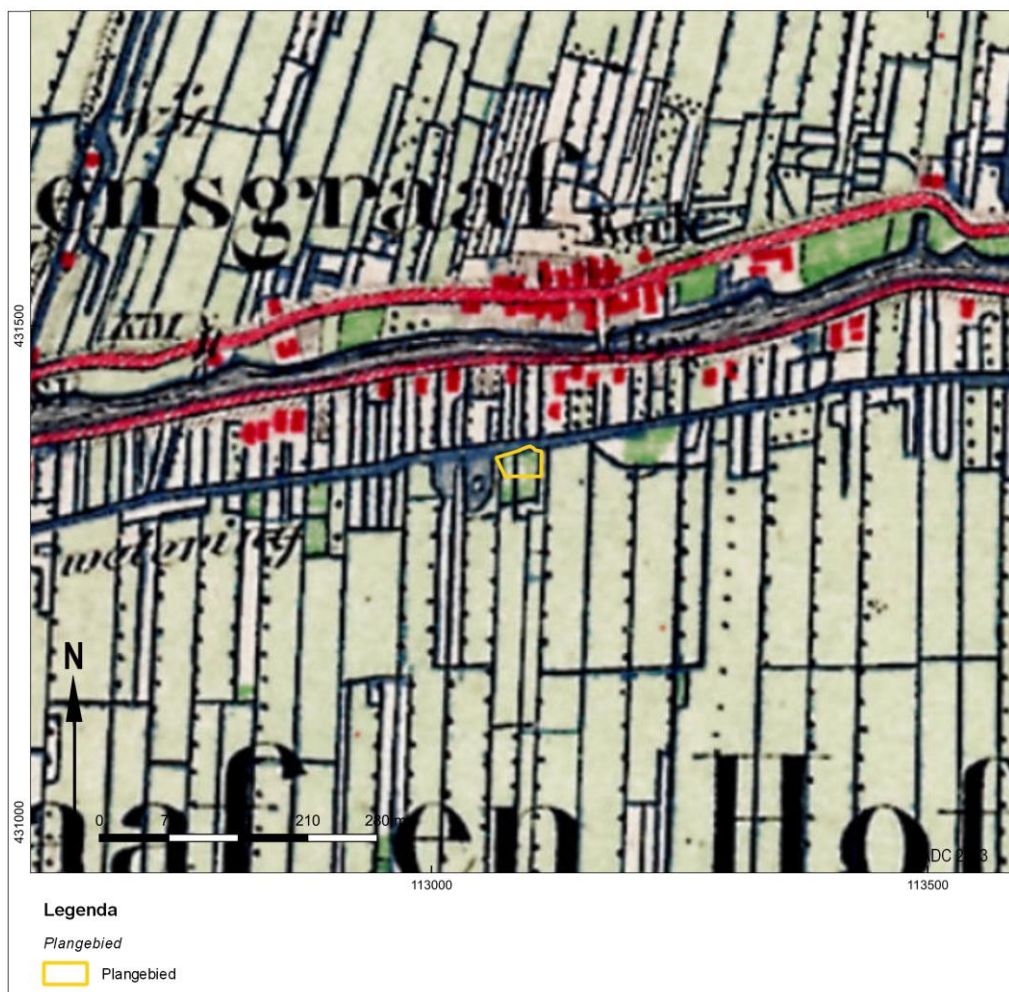

tot en met 1995 maakt het plangebied deel uit van het agrarisch gebied ten zuiden van de Achterwetering. Vanaf 1981 is in het westen van het plangebied een kleine schuur afgebeeld. De Melkweg is aangelegd in de periode tussen 1995 en 2005. Het ten zuiden van het plangebied gelegen bedrijfspand dateert volgens de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) uit 2006.³² Het plangebied is in gebruik als parkeerterrein sinds 2021.

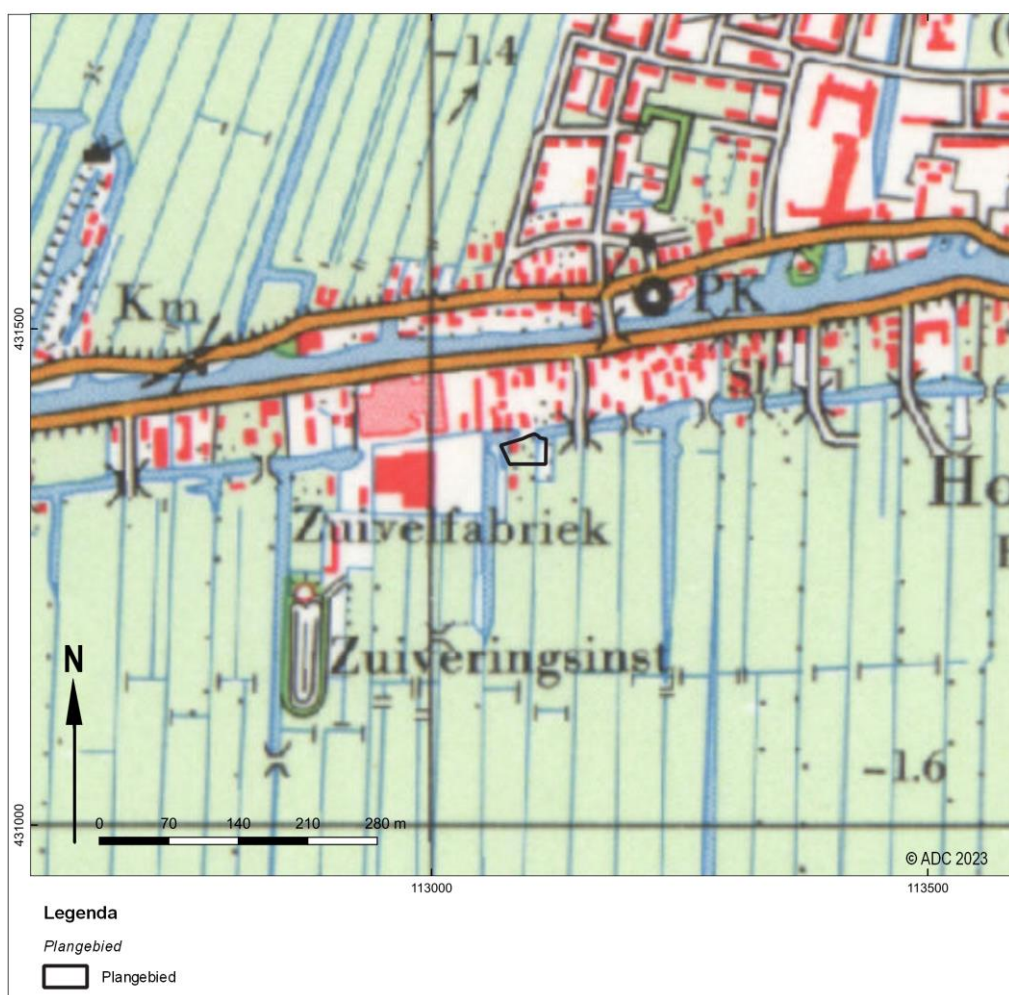

Afb. 11. Het plangebied op de Kadastrale minuut uit 1813 - 1832 (beeldbank.cultureelerfgoed.nl)

³² <https://bagviewer.kadaster.nl>

Afb. 12. Het plangebied op de Bonnekaart uit 1878 (topotijdreis)

Afb. 13. Het plangebied op de topografische kaart uit 1981 (topotijdreis.nl)

Afb. 14. Het plangebied op de topografische kaart uit 2005 (topotijdreis.nl)

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn in het plangebied archeologische waarden aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Uit de digitale paleomeandergordelkaart en een direct ten noorden van het plangebied uitgevoerd booronderzoek kan opgemaakt worden dat het plangebied vermoedelijk buiten directe rivierenactiviteit heeft gelegen. De ondergrond zal waarschijnlijk bestaan uit een dik pakket komklei en/of veen. In de ondergrond van het plangebied worden daarom geen archeologische waarden verwacht.

Het plangebied is gelegen ten zuiden van de Achterwetering. Deze markeert de zuidgrens van de zone met lintbebouwing langs de Graafstroom en de Dorpsstraat uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Het plangebied is daarom vermoedelijk steeds in gebruik geweest als bouwland of weiland. Daarom worden in het gebied ook geen archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd verwacht. De conclusie van het bureauonderzoek luidt dan ook dat in het plangebied geen archeologische waarden verwacht worden.

De beantwoording van de tweede onderzoeksvraag *“Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?”* is als volgt: Omdat in het plangebied geen archeologische waarden verwacht worden is het plangebied middels dit bureauonderzoek voldoende onderzocht. Bovendien hebben bij de aanleg van de

parkeerplaatsen geen graafwerken plaatsgevonden, waardoor de impact op een eventueel archeologisch niveau nihil is.

3 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten concludeert dat in het plangebied geen archeologische waarden verwacht worden en dat daarom bij de aanleg van de parkeerplaats geen verstoring van archeologische waarden heeft plaatsgevonden. Temeer omdat bij de aanleg van de parkeerplaats geen graafwerkzaamheden hebben plaatsgevonden. Het plangebied kan vrijgegeven worden voor toekomstige bodemingrepen. Het is altijd mogelijk dat tijdens toekomstige grondwerkzaamheden onverwacht archeologische vondsten aan het licht komen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van de grondwerkzaamheden te wijzen op de plicht deze zogenoemde toevalsvondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 en 5.11 van de Erfgoedwet. De melding dient behalve bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) tevens plaats te vinden bij de gemeente Molenlanden.

Deze melding dient behalve bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) tevens plaats te vinden bij de gemeente Molenlanden, de heer R.A.R.M. van Oosterbos (e-mail: r.vanoosterbos@jouwgemeente.nl), en haar adviseur, de heer E.E.A. van der Kuijl (e-mail: info@hamaland-advies.nl).

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Alterra**, 2014: *Bodemkaart van Nederland, Schaal 1:50.000, Digitale En Landsdekkende Versie*. Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., and E. Stouthamer**, 2001: *The Paleogeographic Development of the Rhine-Meuse Delta, the Netherlands*. Assen: Koninklijke van Gorcum.
- Boshoven, E.H., A. Buesink, H.M.M. Geerts, J.S. Krist, L.A. Tebbens, and J.M.J. Willems**, 2009: *Regio Alblasserwaard En Vijfherenlanden, Een Archeologische Inventarisatie, Verwachtings- En Beleidsadvieskaart*. Baac-rapport V 08.0185. Den Bosch.
- Cohen, K.M., E. Stouthamer, H.J. Pierik, and A.H. Geurts**, 2012: *Rhine-Meuse Delta Studies' Digital Basemap for Delta Evolution and Palaeogeography*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Kok, H**, 1982: *Geologische Kaart van Nederland, Schaal 1:50.000, Blad 38 West Gorinchem*. Haarlem: Rijks Geologische Dienst.
- Maas, G.J., W.M. van der Meij, S.P.J. van Delft, and A.H. Heidema**, 2019: *Toelichting Bij de Legenda Geomorfologische Kaart Nederland 1:50.000 (2019), Achtergronddocument Bij Het Landsdekkende Digitale Bestand*. Wageningen: Wageningen Environmental Research. <http://legendageomorfologie.wur.nl/>.
- Markus, W.C.**, 1984: *Bodemkaart van Nederland, Schaal 1:50.000, Toelichting Bij Het Kaartblad 38 West Gorinchem*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering.
- de Mulder, E.F.J., M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhoff, and T.E. Wong**, 2003: *De Ondergrond van Nederland. Geologie van Nederland deel 7*.
- Ras, J.**, 2010: *Archeologisch Bureauonderzoek En Inventariserend Veldonderzoek Door Middel van Grondboringen Inrichting Kerkplein Bleskensgraaf, Gemeente Graafstroom*. Heinenoord: SOB Research.
- Ras, J.**, 2011: *Archeologisch Bureauonderzoek Dorpshart Bleskensgraaf, Gemeente Graafstroom*. Heinenoord: SOB Research.
- Ras, J., and J.E. Bosch, van den**, 2013: *Archeologisch Bureauonderzoek Kerkstraat 8, Bleskensgraaf, Gemeente Graafstroom*. Heinenoord: SOB Research.
- Stiekema, M.**, 2015: *Archeologisch Bureauonderzoek En Verkennend Booronderzoek Melkweg Te Bleskensgraaf in de Gemeente Molenwaard* Econsultancy-rapport 15083978. Swalmen.
- TNO**, 2023: *Geologische Kaart van Het Koninkrijk Der Nederlanden*. Utrecht: Geologische Dienst Nederland.
- Zee, van der, R.M.**, 2017: *Kerkstraat 22, Bleskensgraaf (Gemeente Molenwaard) Een Bureauonderzoek En Inventariserend Veldonderzoek in de Vorm van Een Verkennend Booronderzoek* ADC Rapport 4215. Amersfoort.

Geraadpleegde websites

<https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>
<https://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>
<https://maps.bodemdata.nl>
<https://archis.cultureelerfgoed.nl/>
<https://bagviewer.kadaster.nl>
<https://easy.dans.knaw.nl>
<https://www.bodemloket.nl>
<https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>
<https://www.kadaster.nl/>
<https://www.ruimtelijkeplannen.nl>
<https://www.topotijdreis.nl>
<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/>
<http://www.ikme.nl>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1. Locatie van het plangebied.
Afb. 2. Detailkaart van het plangebied.
Afb. 3. Foto vanuit de Melkweg uit maart 2019 (boven) en juni 2012 (onder). De inrit naar de Melkweg is recent verwijderd. (Bron: google streetview)
Afb. 4. Profiel van de nieuwe situatie
Afb. 5. Het plangebied op de Paleogeografische kaart van de Rijn-Maas delta (Cohen et al. 2012)
Afb. 6. De geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 (Maas et al. 2019)
Afb. 7. Het plangebied op de kaart van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3)
Afb. 8. Het plangebied op de bodemkaart van Nederland (Alterra 2014)
Afb. 9. Het plangebied op de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de voormalige gemeente Graafstroom (Boshoven et al. 2009).
Afb. 10. Het plangebied op de AMK met onderzoeksmeldingen en vondstlocaties uit Archis3.1 (RCE 2022).
Afb. 11. Het plangebied op de Kadastrale minuut uit 1813 - 1832 (beeldbank.cultureelerfgoed.nl)
Afb. 12. Het plangebied op de Bonnekaart uit 1878 (topotijdreis)
Afb. 13. Het plangebied op de topografische kaart uit 1981 (topotijdreis.nl)
Afb. 14. Het plangebied op de topografische kaart uit 2005 (topotijdreis.nl)
- Tabel 1. Overzicht van de verschillende perioden.
Tabel 2. Aardwetenschappelijke informatie in het plangebied
Tabel 3. Archeologische vondstlocaties in het onderzoeksgebied
Tabel 4. Archeologische onderzoeken uitgevoerd in het onderzoeksgebied
Tabel 5. Overzicht van de historische situatie